

Ruth

Maddi igsán ne Ruth tu katugángan na nga Naomi

1 Ay kitu dagun nga nagturáy datu guwes ka Israel, ay uwad isa nga laláki nga iBetlehem ka Juda nga nagtálaw kitu íli na gapu kitu napalotán na ulát. Inalà na tu atáwa na, se datu duwa nga pútut na nga lalláki, ay se da nawe ka íli Moab. ²Ya ngágan natu laláki ay Elimelec; tu atáwa na, ay Naomi. Ay Mahlon se Kilion datu annánà da. Ay dedi nga pamilya, ay gakagaka tu Efraim da. Gayát da ka íli Betlehem ka Juda. ³Ay kitu nag-agyán da ka Moab, ay natay tu Elimelec. Ay tútu tittu tu Naomi se datu duwa nga annánà na tu nabansi. ⁴Ay se yala nangatáwa datu duwa nga annánà da kadatu Moabita; Orpa ya ngágan natu isa, Ruth tu isa. Ay kane malpás tu sangapúlu dagun, ⁵ay natay pe de Mahlon se tu Kilion. Ay díkod áwan nin atáwa tu Naomi, se datu duwa nga annánà na.

Tu nagulli de Naomi se tu Ruth ka Betlehem

⁶Nadámag tu Naomi nga kinalakkán ne APU datu kamungayán na, se nada niddán ka kanan da. Ay tútu nagsagána nga magulli ka Juda, kabulun na datu duwa nga manúgáng na. ⁷Ay díkod nagrubbuwát da kitúni, se datu duwa nga manúgáng na, ta magulli da ngin ka Juda. Ginayatán da tu magdal-dalen nga magulli ka Juda. ⁸Ay kitu agdal-dalen da, ay nán tu Naomi kadatu manúgáng na, “Magulli kayu wala ngin kadaya ina nu. Ay ipassingan din ne APU kadakayu ya kinamáru na, nga ummán kitu kinamáru nu kadatu attáwa nu, se kinamáru nu kiyà. ⁹Ay ipalúbus din ne APU nga maatawán kayu manin, ta senu natalna ya biyág nu ki puder na atáwa nu.” Ay se yala inummàán tu Naomi da. Ay nagugolán da. ¹⁰Ay nán da kaggína, “Akkan! Mepagulli kami kikaw kadatu induan mu.” ¹¹Ngamay nán tu Naomi, “Annánà ku, masápul nga magulli kayu win ka babalay nu. Nágan na pikam mala ya málaálà nu ki akibulun nu kiyà ta? Akkan nà makapagan-anà in ka mabalin mangatáwa kadakayu. ¹²Ara ngin, annánà ku, magulli kayu win, ta bàbakat tà in. Awan ku la angngatáwa manin.

Ay oray mán nu kas pangarígan na mangatáwa ngà kídi nga gabi, ay se magan-anà à ka lalláki, ay ¹³ mindaggán nu kadi panda ki ikà-abay daya annánà ku? Akkan kayu kadi mangatáwa gapu ki aggiddag nu kaggída. Akkan! Natakit ya uray ku ki keráaráas nu ki amar-parígát ne APU kiyà.”
¹⁴ Ay nagugolán da manin. Ay se yala inummàán tu Orpa tu katugáangan na, se yala nawe. Ngamay maddi mapkit tu Ruth kaggína.

¹⁵ Ay nán tu Naomi kaggína, “Nawe yin tu kabírát mu kadatu induan na, se kadatu diy-diyos na. Ara ngin, mawe ka pe yin nga ummán kaggína.”

¹⁶ May nán tu Ruth,

“Akkan nà pilítan na panáwan taka,
 onu paddiyan nà a kumíwid kikaw!
 Mawe yà ki oray ka wàna nga kapannán mu.
 Ay magyán nà ka oray ka wàna nga pagyanán mu.
 Induan ku pe yin daya induan mu,
 se ya Dios nu, ay aggína pe yin ya Dios ku.
¹⁷ Nu ka wàna ya katayán mu,
 ay kiyán pe ya katayán ku se ketamnán ku.
 Ay panísan nà din ne APU,
 nu ipalúbus ku ya oray inna nga bánag,
 nga mamagsibna kadàta,
 malaksid dala ya pannakatay.”

¹⁸ Ay kane masingan tu Naomi nga áwan makasipad kitu piyán ne Ruth nga kumíwid kaggína, ay akkan tagge nagun-úni yin.

¹⁹ Ay díkod nagtul-túluy da nga nagdal-dalen panda kane makadatang da ka Betlehem. Ay kane dumatang da, ay nasdaáwan datu tolay, Ay nán datu babbay, “E Naomi kurug!” ²⁰ Ay nán tu Naomi;

“Akkan dà in ingágan ka Naomi.
 Ngagánan dà ka Mara,
 ta kinuwa naya Mannakabalin na Dios
 ka árig napet ya biyág ku.

²¹ Atán ya ngámin kiyà kitu nagtálaw ku,
 may áwan ya ngámin kiyà kídi ya naggulli ku.
 Taanna, tura dà ingágan ka Naomi, ay pinagrígát nà
 naya Mannakabalin na Dios?”

1:20 Ya sarut na Naomi, ay nagánas.   **1:20** Ya sarut na Mara, ay napet.

²²Ay ummán kídi tu naggulli tu Naomi ka Betlehem, gayát ka Moab, kabulun na tu Ruth nga Moabita nga manúgáng na. Ay manggayát tin tu aggagáni ka sibáda kaggída nga dumatang ka Betlehem.

Tu nagam-ammu de Ruth se Boaz

2 Ay ka Betlehem, ay atán nangátu se nabànéng nga tolay nga nagnágagan ka Boaz, nga induan tu Elimelec nga atáwa tu Naomi.

²Ay kitu isa ngalgaw, ay nán tu Ruth kitu Naomi, “Mawe yà kadaya katal-talúnán, ta maggalà à kadaya netalàtà daya maggápas. Unudan ku daya maggápas nga namáru wa mangipalúbus kiyà a maggalà kadaya netalàtà da.” “Ara, mawe ka a isang,” nán tu Naomi nga nesungbát. ³Ay díkod nawe tu Ruth kitu katal-talúnán, se la naggalà kadatu netalàtà datu maggápas. Ay nepàmu pe nga tu napannán na nga tálun, ay kuw-kuwa tu Boaz, nga induan tu katugángan na nga Elimelec. ⁴Ay kitun kam ma ur-oras, ay inumbet tu Boaz nga naggayát ka Betlehem, ta umbet na nga sùbangán datu maggápas. Ay nán na kadatu maggápas, “E APU din ya atán kadakayu!” Ay, “Bindisiyonán naka kuma ne APU,” nán datu maggápas nga nesungbát! ⁵Ay kane masingan tu Boaz tu Ruth, ay dinámag na kitu mangiapu kadatu maggápas nga nán na, “Inna tuni nga babay?” ⁶“Gayát ka Moab yán nga babay. Kabulun ne Naomi yán, nga nagulli nga gayát ka Moab,” nán tu laláki nga nesungbát. ⁷“Ay nakim-imallà kadakami nga palubúsán mi nga umunud kadaya maggápas, nga maggalà kadaya líbát da. Túya pinalubúsán ku, ay nasápa nga inumbet, se áwan na tutu wala imáng nga magul-ulbu. Nagimáng ngala ka nakaru.”

⁸Ay se yala nawe tu Boaz kitu giyán na se na nán, “Isang, akkan ka ngin maw-awe ka sabáli nga tálun nga magul-ulbu. Magyán ka ngala ki likud daya babbay nga maggápas ki tálun ku. ⁹Ay unudan muda ngala nu kawà na ya paggapásan da. Ay bilínan ku daya tolay ku, nga bay-án daka ngala. Ay nu sikkinum ka, ay mawe ka ngala uminum kadaya amutu nga pinasàduwán ku. ¹⁰Ay tútu nagukkab kitu lusà tu Ruth, ay se na nán kitu Boaz, “Tura kayu namáru kiyà, ay isa ngà ala nga agtangeli.” ¹¹Ay nán tu Boaz nga nesungbát, “Nadámag ku ngámin na kinuwám ke Naomi nga katugángam naggayát kitu netattay tu atáwam. Ammù nga pinanáwam

---

1:22 Ya sibáda, ay ummán kammin ka trígo, may memúla ki negáw. Memúla ya trígo ki amiyán.

daya mannákam mu se íli mu, ta senu umbet ka nga mepagyán kadaya tolay nga akkan mu am-ammu. ¹² Ay supapáan naka din ne APU nga Dios na Israel nga nagkamángan mu, gapu kadaya napiya nga kinuw-kuwa mu.” ¹³ Ay nán tu Ruth, “Sápay kuma, ápu ta maanggammán kayu kiyà. Pummiya ya uray ku gapu kadaya napiya nga kinag-kagi nu kiyà, oray nu akkan nà isa kadaya pagub-ubraan mu.”

¹⁴ Ay kitu oras nga panagkakán da, ay nán tu Boaz kitu Ruth, “Umbet ka kídi. Mangalà ka kídi sinápay, se mu irawraw kiya suka bási nu piyám.” Ay díkod nawe nepagtugaw tu Ruth kadatu maggápas, ay se yala niddán tu Boaz ka kinírug ga sibáda. Ay nangán tu Ruth panda mabtug. Atán pikam bunna na kitu makkán na nidde da kaggína. ¹⁵ Ay kane mawe manin maggalà tu Ruth kadatu netalàtà da, ay binílin tu Boaz datu maggápas nga bay-án da ngala tu Ruth nga maggalà kadatu atán kitu giyán datu bintà da. Akkan da lùsawan. ¹⁶ Mangitánág kayu kadaya nagápas nu win, ta senu atán ya pidítan na. Akkan nu wa lùsawan.”

¹⁷ Ay díkod nagpídit tu Ruth kadatu líbát da panda kane gid-gidám. Ay kane aggian na ngin ngámin tu nálà na, ay limma salup ngámin tu naùnud na. ¹⁸ Ay se na nippan ka balay da tu sibáda, ay nasingan natu katugángan na tu kaadu natu naùnud na. Ay se na nidde pe tu bunna na kaggína. ¹⁹ Ay nán tu Naomi, “Kawà na nga tálun ya napannám nga naggalàán kadaya líbát daya maggápas? Kalakkán kuma ne Dios ya tolay nga nagkallà kikaw,” nán na. Ay tútu kinagi natu Ruth nga kitu katal-talúnán tu tolay nga nagnágan ka Boaz tu naggalàán na ka líbát. ²⁰ Ay nán tu Naomi kaggína, “Kalakkán kuma ne APU yán na tolay! Ipas-passingan ne APU ya kinamáru na kadaya sibbiyág se kadaya natay yin. Ay nán na pikam, “Ya tolay nga nán mu, ay nàgud yán na induan tada. Karbangán na ya magtagasíngan kadàta.” ²¹ Ay nán tu Ruth pikam, “Kinagi na pikam kiyà nga, umunud dà ala kadatu pára gápas na panda ki kabalín da nga maggápas.” ²² “Ara a isang,” nán tu Naomi nga nesungbát, “Napi-piya kurug nu mebul-bulun ka ngala kadatu pára gápas na nga babbay, ta get nu nágan naya màwa kikaw ki sabáli nga tálun.” ²³ Ay díkod nebul-bulun nala tu Ruth kadatu pagub-ubraan tu Boaz nga babbay, kitu naggalà na kadatu líbát, panda kitu nekabalín da nga naggápas kitu sibáda se trígo kitu tálun tu Boaz.

2:20 Ipas-passingan na ya kinamáru na kadàta se kadatu atáwa nu nga natay yin.

Tu nanatang ne Ruth ke Boaz

3 Ay kitu isa ngalgaw, ay nán tu Naomi kitu Ruth, “Isang, masápul la pagsápul taka ka atáwam, ta senu atán ya balay mu kampela ngin nin. ²E Boaz nga induan tada, nga apu datu kabbulun mu nga babbay, ay mawe nga magsáp daddán gídám ka sibáda kitu aggaggián na. ³Ay túya ya kuwaan mu, ay magdígut ka; magbangbanglu ka se mu pagbádu tu kapíyán na lúpus mu, se ka mawe kitu aggaggián na. May akkan mu ipà-pàmud kaggína ya kaatán mu, panda ki kalpás na nga mangán se uminum. ⁴Ay nu matúdug gin, ay sinnan mu nu kawà na ya pagiddanán na. Ay nu nakatúdug ngin, ay mawe ka kitu giyán na, ay se mu lùwepan tu ulat kitu ùyatán na, ay se ka la nga magidda. Kagiyan na ngala ya masápul nga kuwaan mu.” ⁵“Kuwaan ku ngámin na kinagim,” nán tu Ruth nga nesungbát kaggína.

⁶Ay díkod nawe tu Ruth kitu aggaggián, se na kinuwa ngámin tu nebílin tu katugángan na. ⁷Ay kane mabalin mangán se maginum tu Boaz, ay napiya tu ur-uray na ngin. Ay se yala nawe natúdug kitu giyán datu nadugsù a nagápas nga sibáda. Ay se yala nagpal-palallán na umadanni tu Ruth, se na linùwep tu ulat, se la nagidda kitu ùyatán tu Boaz. ⁸Ay kane malukág tu Boaz kitu túlad gabi, ay nakagdád kane masingan na ya isa nga babay nga magid-idda kitu ùyatán na. ⁹“Iin ka?” nán tu Boaz. “Iyà e Ruth nga bobonam ápu,” nán na nga nesungbát. “Gapu ta nàgud ka nga induan ku, ay ikaw ya rabbang na nga magtagasíngan kiyà. Ultán nà kiya kebál mu.” ¹⁰“Ay kalakkán naka din ne APU, isang!” nán tu Boaz. “Natù-turù idi nga kinuwa mu nga angipassíngan mu ka angrispítar mu kadakami nga maggiindù may itu nunna nga kinuwa mu ki katugángam. Ta akkan daya nabbing nga lalláki ya ap-aplan mu, nabànáng da mán onu napubri. ¹¹Ay túya akkan ka malídug, isang, ta kuwaan ku ngámin daya piyán mu agngan. Ammu ngámin daya umíli nga namáru ka nga babay. ¹²Kurug ga adanni ya aggiindù tada, may atán laláki nga nàgud pànanng nga induam may iyà. ¹³Ay túya magyán ka ngala kídí nga gabi, ta nu kaláwa ay ammuwan ta nu piyán na nga kuwaan ya pagrabngán na kikaw. Ay nu piyán na, ay napiya pànanng. May nu akkan, ay ikari ki ngágan ne APU nga sibbiyág nga iyà in ya magtagasíngan kikaw. Ara, matúdug gin.” ¹⁴Ay díkod natúdug tu Ruth kitu ùyatán tu Boaz panda kane pagmakát. May ginumniya ngin kitu nagìbat pikam, ta lùsawan tu

Boaz nu atán ya makammu nga uwad babay ya natúdug kitúni. ¹⁵ Ay kane magtálaw tu Ruth kuma ngin, ay nán tu Boaz kaggína, “Ippà mu ya kebál mu se mu iaplág.” Ay tútu neaplág tu Ruth, ay pinayán tu Boaz ka sibáda, ay tagge gudduwa kaban tu nippáy na. Ay se na nepakagtu kitu Ruth, ay se yala nagulli ka íli. ¹⁶ Ay kane dumatang tu Ruth, ay nán tu katugángan na kaggína, “Paanna kam tu napannám, isang?” Ay tútu inistoriya ngámin tu Ruth tu kinuwa tu Boaz kaggína. ¹⁷ “Ay niddán nà pikam ka annam salup nga sibáda, ta nán na nga masápul la akkan nà magulli kanedi nga magsiw-siwayyát.” ¹⁸ Ay nán tu Naomi kaggína, “Idaggán ta ngala, isang, nu nágan naya pagtungpálan na, ta akkan na magsinád de Boaz kídi panda ki akabalin na kiya ngámin.”

Inatawán tu Boaz nge Ruth

4 Ay díkod nawe tu Boaz nga nagtutúgaw kitu ruwángan natu íli. Ay akkan nabayág, ay lumíwán tu laláki nga kinagi na kitu Ruth nga nágud nga induan tu Elimelec. Ay tútu kirrawán tu Boaz tu laláki, “Umbet ka mán na makaru ta piyán taka amomanán,” nán na. Ay tútu inumbet tu laláki, ay se da ngala nagtugaw nga duwa. ² Ay se yala nangayáb tu Boaz ka sangapúlu kadatu ap-apu kitu íli, se na pinagtugaw da pe kitu giyán da, nga ittu datu sistígu da. ³ Ay se yala nán tu Boaz kitu laláki, “Ammum nga nagulli nge Naomi yin na gayát ka Moab, ay piyán na nga iláku win tu tálun tu Elimelec nga induan ta. ⁴ Ay piyán ku nga mammuwán mu idi, ta senu alà mu nu piyám. Ay nu piyám, ay gatángan mu win ya tálun kídi àráng dedi nga ap-apu nga bátug sistígu ta. May nu maddi ka, ay kagiyam mala, ta ab-abay ya karbangán mu nga gumátang may iyà.” “Gatángan ku ya tálun,” nán natu laláki. ⁵ “Díkod nu gatángam ya tálun ke Naomi,” nán ne Boaz, “ay atawán mu pe nge Ruth; isa nga búkud nga iMoab, ta senu magtul-túluy nga kuw-kuwa tu pamilya na nga natay nga induan ta tu lusà, ta ittu ya ngáni na.” ⁶ Ay tútu nán natu laláki, “Ay nu ummán lugud kiyán, ay bay-án ku ngala ngin ya pagrabngán ku nga gumátang kiyán na tálun, ta get magproblema ngà kiya ngáni ku nga lusà. Ikaw wala ngin ya gumátang.”

⁷ Ay ummán kídi tu gagángay datu iIsrael kitun: nu atán magsaka ki lusà na, onu idde na isa tolay ya kalintaggán ka sabáli, ay sàtagan na

---

4:1 Kanedi ya pagguurnúngán da tolay nu atán disidiran da.

isa ya ismágel na se na nga idde kiya isa. Túyán tu angipassingan da kiya pannakarisut na amomán da. ⁸ Ay díkod kane kagiyan natu laláki, nga tu Boaz ngala ngin tu gumátang, ay sinàtág na tu ismágel na, se na nidde kitu Boaz. ⁹ Ay nán tu Boaz kadatu ap-apu se kadatu ngámin nga atán kitúni, “Kídi nga algaw, ay dakayu daya sistígu nga ginátang ku ke Naomi ya ngámin na kuw-kuwa de Elimelec, se datu pútut na nga Kilion se Mahlon. ¹⁰ Ay se ku atawán nge Ruth nga Moabita, nga búkud tu Mahlon, ta senu kuw-kuwa na daya kuw-kuwa natu Mahlon na atáwa na nga natay. Ay díkod akkan umawan ya ngágan na kadaya pan-pane na, se akkan mippà ya ngágan na kídi nga íli na. Dakayu daya sistígu kídi nga algaw.” ¹¹ Ay nán datu ap-apu se datu duddúma nga atán kitúni ruwángan, “Ò, dakami daya sistígu. Sápay kuma ta pagbalinan ne APU yán na babay ka ummán kade Raquel se tu Lea kitun nga naggay-gayatán tada nga ilsrael. Umasensu kayu kuma kídi nga Efrata, se napatag din ya ngágan nu ki ngámin na Betlehem. ¹² Ay paaduan kuma ne APU daya pútupútut nu se iya babay kiyán. Ay matan kayu kuma pe kitu Perez nga pútut tu Juda ke Tamar.” ¹³ Ay díkod inatawán lugud tu Boaz tu Ruth. Ay kinalakkán ne APU da ka an-anà a laláki. ¹⁴ Ay nán datu babbay kitu Naomi, “Maday-dáyaw nge APU! Ta kídi nga algaw, ay niddán naka ka pára táwid mu. Sápay kuma ta magbalin ka napatag ya ngágan na kídi Israel! ¹⁵ Ay yán na an-anà kuma ya mamabílag kammin kikaw se magtagasíngan kikaw ki agbàbakat mu. Ta an-anà naya manúgáng mu nga mamatag tutu wala kikaw, se namà-máru tutu wala kikaw may pittu nga annánà a lalláki.” ¹⁶ Ay díkod inarákup tu Naomi tu an-anà, se na inabílin. ¹⁷ Ay Obed tu nepangágan datu babbay kitu an-anà. Ta nán da, “Atán an-anà ne Naomi nga laláki!” Aggína tu ama tu Jesse nga ama tu David.

Ya naggayatán tu David

¹⁸ Ay tu idi datu naggayatán da nga tangámalan manggayát kitu Perez panda kitu David: Perez, tu ama tu Hezron, ¹⁹ Hezron tu ama tu Ram, Ram tu ama tu Aminadab, ²⁰ Aminadab tu ama tu Nashon, Nashon tu ama tu Salmon, ²¹ Salmon tu ama tu Boaz, ay Boaz tu ama tu Obed, ²² ay tu Obed tu ama tu Jesse, ay Jesse tu ama tu David.